Živorad Ilić,
potpukovnik,
Milan Kovačević,
dipl. inž.,
Mladen Bukvić,
dipl. inž.,

Rad isturene stanice srednjeg remonta

U članku se razmatraju iskustva remontne podrške, način funkcionisanja, stanje, problemi i mogućnosti unapređenja TOd i remonta u isturenim stanicama za srednji remont, u uslovima izvođenja borbenih dejstava.

Uvod

Sistem održavanja vojne tehnike, koji je u OS razvijan više od 40 godina u mirnodopskim uslovima, imao je, na žalost, priliku da pokaže svoju vrednost i u ratnim uslovima. Jedan od zadataka brp jeste ispomoć u TOd-u oslonjenim jedinicama u toku izvođenja borbenih dejstava. To je realizovano kroz formiranje isturenih stanica SR u stabilnim poljskim uslovima za TOd i SR tehničko materijalnih sredstava. Navedeni segment TOd i remonta definisan je Pravilom tehničke službe i drugim regulativnim aktima, i u mirnodopskim uslovima je uigravan na gotovo svim vežbama.

Cilj ovog članka je da na osnovu stečenih iskustava u bataljonu remontne podrške, istakne način funkcionisanja, stanje, probleme i mogućnosti unapređenja TOd i remonta u isturenim stanicama za SR, u podršci jedinicama, u uslovima izvođenja borbenih dejstava.

Cilj i način formiranja isturenih stanica za SR

Osnovni ciljevi formiranja isturene stanice za SR ogledaju se, pre svega, u približavanju remontnih kapaciteta jedinicama, radi efikasnije i brže realizacije podrške u održavanju i izvlače-

nju oštećenih ili uništenih TMS, tako da se u slučajevima pojave neispravnosti ili oštećenja tehnike, može brže intervenirati. Sledeći značajni razlozi su:

- stvaranje uslova za kvalifikovanu procenu nastalih oštećenja TMS i njihovu trijažu, u smislu mogućnosti opravke u isturenoj stanici, slanje na SR ili GR, ili izvlačenje na SOT i rashod;

- smanjivanje angažovanih resursa za izvlačenje oštećene tehnike ka brp, TRZ i DP;

- smanjivanje troškova upućivanja ekipa i ušteda vremena stručne radne snage, odnosno povećanje efektivnog vremena rada.

Na slici 1. prikazana je načelna shema razmeštaja IsStSR u odnosu na okruženje u održavanju, sagledavanja mesta i uloge stanice.

Sam način formiranja isturene stanice za SR, sa aspekta vojne organizacije, izvršen je bez većih problema, na sledeći način:

- izvršeno je izviđanje terena i određena je lokacija za formiranje IsStSR;

- izvršena je procena situacije i doneta odluka o sastavu ekipe po strukturi i broju ljudi;

— na osnovu karakteristika odbrane lokacije, sastava ekipe i raspoložive opreme, izvršen je izbor pokretnih radionica, agregata i ostale potrebne opreme za formiranje IsStSR.

Slika 1. — Načelna šema razmeštaja IsStSR

Generalno posmatrano, potrebni uslovi za formiranje ovakve stanice su:

- čvrsti objekti sa čvrstom podlogom;
- el. energija ili EAG;
- dobre veze sa brp, PoB i jedinicama.

Način funkcionisanja IsStSR

Angažovanje kapaciteta isturene stanice SR vršeno je na osnovu zahteva jedinica i komandi kojima je isturena stanica pridružena. Rad stanice je organizovao K-dir isturene stanice SR, a prema prikazu na blok-dijagramu na slici 2.

Sa šeme je očigledno da se rad stanice odvijao kroz slanje ekipa ka jedinicama na položajima radi intervencije na licu mesta ili slanjem ekipa za izvlačenje oštećenih TMS u IsStSR.

Slika 2. — Blok dijagram rada stanice

Nakon defektacije sredstva donošena je odluka o preduzimanju daljih potrebnih mera i postupaka. U tom smislu, realizovana je jedna od sledećih mogućnosti:

- vršena je opravka sredstava na mestu položaja jedinica, jednostavnim intervencijama;
- vršena je popravka sredstava na mestu položaja jedinica, uz prethodno obezbeđenje potrebnih r/d;

— vršeno je izvlačenje sredstava u IsStSR i tamo vršena opravka sredstava uz obezbeđenje potrebnih r/d;

— vršeno je slanje sredstava na opravku u brp za SR u PoB;

— vršeno je slanje sredstava na GR u TRZ;

— vršeno je odlaganje sredstava na SOT za rashod.

Obezbeđenje potrebnih r/d, stručnih radnika određenih specijalnosti i drugih potreba za rad IsStSR, vršeno je preko PoB.

Iskustva u radu isturene stanice SR na podršci u TOd-u i remontu

Navedeni način funkcionisanja IsStSR deluje veoma jednostavno. Međutim, problema je bilo, pa su mnogi uticajni, ali nenadležni subjekti, hteli da daju svoj doprinos njegovom organizovanju i sprovođenju u život. To je dovelo do problema koji su posledica činjenice da je organizacija TOd i remonta diktirana tehnološkom izvedbom tehnike koju treba održavati, a ne au-

puti u određenu jedinicu, bez preciziranja o kojim se sredstvima radi, niti je bliže objašnjen problem koji se pojavio, a koji treba rešiti. To ukazuje na činjenicu da organi TS1 u oslonjenim jedinicama nisu postupali na propisani način, što se direktno odražavalo na iskorišćenost stručne radne snage, a u nekim slučajevima su svoje obaveze prepuštali drugima koji su ih morali izvršiti. Sa druge strane, zloupotrebljavan je autoritet komandovanja, jer se naređenje za upućivanje ekipe, bez obzira na navedene manjkavosti, moralo izvršiti.

Da bi se shvatio tehnološki problem organizacije TOd i SR, poslužioć strukturna šema razlaganja složenog borbenog vozila, prikazana na slici 3, jer je preko 80% ukupnih kapaciteta za TOd i SR bilo angažovano oko borbenih vozila.

Dovoljan je i letimičan pogled na ovu šemu da se shvati složenost jednog ovakvog sistema. Očigledno je da je za njegovo normalno funkcionisanje potrebno angažovati pre svega, dobro obučenu posadu, koja bar u načelu po-

Slika 3. — Strukturna šema borbenog vozila

toritetom položaja, što mnogi nisu bili spremni da prihvate. Primera koji to ilustruju ima mnogo, no ovde bi istakli samo osnovni. Naime, u zahtevima za slanje ekipe za intervenciju, u preko 50% slučajeva traženo je samo da se mehaničar određene specijalnosti

znaje sve funkcije vitalnih delova sistema, i koja će pravilnim rukovanjem dati najveći doprinos u prevenciji mogućih otkaza. Sa druge strane, potrebno je imati čitav tim dobro obučenih i usko specijalizovanih stručnjaka, sa potrebnim setom r/d i sklopovima kao re-

montnom rezervom, koji će biti u stanju da izvrši valjanu defektaciju, proceni potreban vid i nivo opravke, i potom je, po mogućnosti, i izvrši.

Analizom postojećeg stanja može se zaključiti da niti jedan od navedenih preduslova za uspešno funkcionisanje ovakvih sistema nije ispunjen. Iskustva stečena u praksi govore da je najveći broj posada nedovoljno obučen i da je najveći broj otkaza bio direktna posledica nepravilnog rukovanja i nekondicioniranja sistema, što je sastavni deo rukovanja. Nedovoljna obučenost posada doprinela je, sasvim sigurno, i izvesnom broju oštećenja iz b/d, kada je nedovoljno poznavanja sredstva uskratilo mogućnost da se ono najefikasnije upotrebi i odbrani. Nedovoljno obučene posade i komandni kadar na nižim nivoima doprineo je, takođe, i nepotpunim i nepreciznim defektacijama koje imaju za posledicu da se kapaciteti sa viših nivoa moraju prelivati na najniže nivoe, kako bi se preliminarna defektacija i trijaža mogle pravilno izvršiti.

Period koji je prethodio otpočinjanju b/d, i koji karakterišu brojne materijalne teškoće, uslovio je okolnost da nisu pravovremeno obučavani i osposobljavani kadrovi za održavanje svih specifičnih delova jednog ovakvog sistema. Iskustva od dvadeset i više godina unazad, kada je tenkovski mehaničar mogao rešavati gotovo sve probleme na jednom tenku, na primer, mogu samo dovesti do pogrešnih i neadekvatnih odluka o upotrebi i mogućnostima IsStSR i pokretnih ekipa za rad na tenku. Tokom b/d problem neobučenosti raznih subjekata je postepeno prevazilažen kroz obuku uz praktičan rad, dok su neki drugi problemi, vremenom, evoluirali do nivoa da postaju ograničavajući faktor čitavog procesa. Ovde se, pre svega, misli na materijalno obezbeđenje radova potrebnim r/d i sklopovima i na opremu ekipe za rad na terenu. Više puta je isticana, a sada u praksi i potvrđena, neprilagođenost pokretnih radionica za rad na terenu. One zado-

voljavaju potrebe prevoženja alata i opreme na odabrane lokacije, no veoma su nepodesne za rad ekipa na terenu i neposredne intervencije. Gotovo je nemoguće okrenuti radionicu na vozilu FAP 13, na primer, kada ona u standardnoj izvedbi vuče za sobom el. agregat i nalazi se na otvorenom putu ili nekoj seoskoj komunikaciji. Sa druge strane, ona je u takvim situacijama pretovarena raznim, u datom momentu, nepotrebnim alatom i opremom, pa se nameće potreba uključivanja na ovakve zadatke, lakših terenskih vozila ili još povoljnije, lako oklopljenih vozila za izlazak na prve linije borbenih dejstava. U do sada organizovanim isturenim stanicama SR najznačajniji problemi ogledali su se u obezbeđenju dovoljne količine vode pod pritiskom za pranje vozila, koja direktno iz b/d dolaze na opravku, obezbeđenja potrebnih izvora el. energije, obezbeđenja čvrste podloge za rad i zagrevanje radnog prostora do minimalnih nivoa uslovljenih tehnološkim zahtevima. Ovi problemi u mirnodopskim uslovima nisu tretirani sa dovoljnom pažnjom, dok u okolnostima kada u širem prostoru b/d nema niti el. energije i kada su vodovodi van funkcije, oni postaju veoma značajni. Gotovo je nemoguće prići opraveci hodnog dela nekog guseničara, pogotovo u zimskim uslovima, ako prethodno nije uklonjena nabijena zemlja i ostaci rastinja iz njegovih hodnih elemenata, zašto je sasvim očigledno, potrebna dovoljna količina vode pod pritiskom.

Predlozi za unapređenje rada u isturenim stanicama SR

Radi unapređenja TOd i remonta tehnike u ratnim uslovima u isturenim stanicama SR, kao i radi unapređenja TOd i remonta u opšte, bilo bi neophodno uraditi sledeće:

— izvršiti reviziju svih pravila i uputstava koji su na snazi, a predstavljaju regulativu za održavanje tehnike. To je neophodno zbog uticajnih subje-

kata u sistemu održavanja koji se striktno drže važećih propisa i koji svojim odlukama i potezima mogu, u praksi, izazvati mnogo veće štete nego koristi;

— definisati tehnološke postupke preventivnog održavanja (osnovno održavanje i teh. pregledi), koje treba sprovoditi na TMS u uslovima borbenih dejstava, a koji imaju realne uslove da se sprovedu u praksi. Za to treba obezbediti određenu stručnu podršku u vidu četnog ili bataljonskog mehaničara, koji će biti neposredni izvršilac manjih preventivnih zahteva i, ujedno, obučavati posade i posluge za osnovno održavanje TMS;

— definisati tehnološke postupke remonta koji se na svim vrstama TMS mogu sprovoditi na položajima i u IsStSR. Takođe je potrebno definisati oštećenja i otkaze za koje je potrebno izvršiti izvlačenje TMS u PoB i TRZ, a taj način bi se sprečilo da se vrši izvlačenje b/v u brp PoB zbog sredstva veze ili neke druge trivijalnosti koja se može rešiti čak i na borbenim položajima, a što je bio slučaj u praksi;

— na osnovu definisanih postupaka preventivnog održavanja i remonta, izvršiti opremanje ekipa u IsStSR odgovarajućim vozilima, pokretnim radionicama, alatom i rezervnim uređajima kao remontnom rezervom, sklopovima i r/d. Na ovaj način bi se izbegla sadašnja situacija da se na teren šalje pokretna radionica puna mernih sredstava, specijalnog i standardnog alata i druge opreme koju malo ko zna da koristi i koja u datom momentu nije ni potrebna, a ne šalju se osnovne stvari — rezervni

uređaji i sklopovi sa kojima se brzo i efikasno rešavaju problemi. Skupocena oprema se tako izlaže mogućnosti da bude i bespotrebno uništena iznenadnim dejstvom neprijatelja;

— definisati i regulisati način komuniciranja između IsStSR i PoB, odnosno brp kao pretpostavljene jedinice.

Na osnovu predloženog načina za unapređenje TOS i remonta u isturenim stanicama SR, mnogo bi se jednostavnije i kvalitetnije vršila obuka kadra za održavanje tehnike. Naime, u predloženom sistemu bili bi definisani tehnološki postupci i nivoi za svaki subjekt u održavanju, pa bi se izbegli sadašnji zahtevi i shvatanja da se, recimo, od mehaničara za elektronska sredstva traži da popravi sve što u sebi ima elektronika, a da tom mehaničaru nisu pruženi ni osnovni uslovi za to.

Zaključak

Sistem je funkcionisao, u nekim elementima postizao i vrlo dobre rezultate, ali se, generalno posmatrano, uz činjenicu da smo na pragu 21. veka i da se savremena i složena tehnika već nalazi u našem okruženju, može konstatovati da je sadašnji sistem održavanja dosta neefikasan, a nivo obučenosti skoro svih subjekata u sistemu eksploatacije i održavanja — ispod željenog i potrebnog nivoa. Zbog toga je neophodno da se odmah otpočne sa sprovođenjem radikalnih poteza, koji bi povećali efikasnost, kako u kadrovskom, tako i u organizaciono-tehnološkom smislu.